

hiten etätöyöntekijöiden uuden mökkliläisjoukon vaikutuksesta.

Kuten Valkonen huomauttaa, ”kyse on tulevaisuuden tekemisestä”, ja sitä suuremmalla painokkuudella olisikin pohdinnan ulotettava kaikille arjen alueille, myös kestävyiden ja rytmien kannalta olennaiseen työhön, ruokaan, sekä varautumiskysymyksiin. Tästä teoksesta voisi olla herkullista jatkaa kollektiiviseen autoetnografiaan, jossa eri tavoin toisin asuvat harjoittaisivat ympäristösosiologista mielikuvitusta omassa arjessaan tuottaen sekä kuvausta arjen rytmistä ja käytännöistä että herätellen pohdinnoillaan potentiaalisia toisineläjiä. Luku-suositus ainakin kaikille itsensä tuosta joukosta tunnistaville!

Riikka Aro

Ei syytä huoleen, kunhan asiat riitelevät eivätkä ihmiset?

Arttu Saarinen: *Vastakkainasettelujen aika: Poliittinen polarisaatio ja Suomi*. Helsinki, Gaudeamus, 2022, 208 s. ISBN 978-952-345-194-0

Julkisesta nykykeskustelusta voi saada kuvan, että elämme vastakkainasettelujen aikaa. Puolueet ja kansalaiset poteroituvat

somekuplissaan ja keskusteluilmapiiri on pilalla. Onkin erinomaista, että Arttu Saarinen on kirjoittanut yleistajuisen suomenkielisen teoksen poliittisesta polarisaatiosta. Keskustelua polarisaatiosta on tarpeen käydä tutkimukseen nojautuen, ja *Vastakkainasettelujen aika* toimii tässä hyvänä avauksena. Kirjan sanoma on rauhoittleva: poliittisesta polarisaatiosta Suomessa ei kannata olla erityisen huolissaan, mutta keskustelua suomalaisen poliittisen kulttuurin murroksesta on hyvä käydä.

Kirjalla on alaotsikkoaan noudatellen kaksijakoinen lupaus: se pyrkii avaamaan poliittista polarisaatiota yleisesti, ja lisäksi kirja tarkastelee polarisaatiota Suomen kontekstissa. Kyseessä on ”tietokirjamuotoinen yleisesitys”, joka toimii hyvässä ja pahassa laajemman polarisaatiokirjallisuuden peilinä. Kirja nojautuu siis aikaisempaan tutkimukseen, mutta Saarinen on tehnyt sitä varten myös poliittisen puolueeliitin haastatteluja. Haastattelujen ei ole hänen mukaansa tarkoitus toimia empiirisenä tutkimusaineistona vaan tuoda konkretiaa kirjan teemoihin.

Vastakkainasettelujen aika käsittelee varsin kattavasti polarisaation mekanismeja ja ajureita yksilöpsykologisella, sosiaalipsykologisella ja yhteiskunnan rakenteiden tasolla. Kirja havainnollistaa ansiokkaasti,

ettei polarisoituminen ole mitenkään vääjäämätöntä, vaan erilaiset toimijat voivat tuottaa tai lievittää polarisaatiota eri tavoin. Erityisesti poliittisen eliitin rooli on tässä keskeinen. Nykypolarisaation yleistä syntipukkia eli sosiaalista mediaa käsitellään kirjassa nähdäkseni monipuolisesti. Sosiaalinen media on saattanut osaltaan tuottaa polarisaatiota, mutta se toimii myös ”vääristävänä peilinä”, jonka kautta keskustelut näyttäytyvät kenties kärjekkäämpinä kuin ovatkaan. Saarinen nostaa myös oikeistopopulismin merkittäväksi teemaksi polarisaation kannalta. Yhtäältä populistiseen politiikan työkalupakkiin kuuluvat elimellisesti vastakkainasettelut, ja samalla populistipuolueiden nousu on muovannut poliittista kenttää ja myös poliittista kulttuuria. Kirjassa ei syyllistetä populistieja polarisaatiosta vaan huomioidaan, että uusien poliittisten voimien nousu on voinut tuottaa uusia vastakkainasetteluja.

Kirjan toinen tavoite on tarkastella poliittista polarisaatiota Suomessa. Tässä erityisen ansiokasta on polarisaation kontekstointi luomalla katse Suomen historiaan ja tekemällä kansainvälistä vertailua. Lähestymistapa kutsuu lukijaa suhtautumaan kriittisesti pitkälti yhdysvaltalaisesta tutkimuskirjallisuudesta tuleviin polarisaation käsitteellistyksiin ja pohtimaan niiden soveltu-

vuutta Suomen kontekstiin. Teos muistuttaa, että Suomessa on monia rakenteellisia polarisaatiolta suojaavia tekijöitä, kuten toimiva ja tasa-arvoinen yhteiskunta, peruskoulu ja laaja monipuoluejärjestelmä. Tutkimusten nojalla polarisaatio onkin Suomessa varsin maltillista.

Vastakkainasettelujen aika antaa siis hyvän yleiskuvan polarisaatiokirjallisuudesta ja -keskusteluista. Sosiologisesti orientoitunut lukija voi kuitenkin pettyä polarisaatiosta esitettyyn teoreettiseen ymmärrykseen. Teos on yleistajuinen, mutta nähdäkseni poliittisen polarisaation käsitteellistys on lajiytyypin huomioon ottaenkin turhan yksinkertaistavaa. Lisäksi polarisaation ja demokratian suhteen pohtiminen jää pinnalliseksi. Avaan seuraavaksi tarkemmin näitä kriittisiä huomioita.

Yleisellä tasolla Saarinen määrittelee poliittisen polarisaation konfliktinomaiseksi erimielisyydeksi, joka ei ole itsessään positiivinen tai negatiivinen ilmiö. Poliittinen polarisaatio jaetaan laajassa polarisaatiokirjallisuudessa *ideologiseen* polarisaatioon, joka viittaa poliittisten näkemysten etäännyntymiseen toisistaan, sekä *affektiiviseen* polarisaatioon, joka tarkoittaa tunteiden korostumista politiikassa ja negatiivista suhtautumista poliittisiin vastustajiin. Teoksessa kuvataan yllättävän yksioikoisesti, miten ideologinen polarisaatio

on hyvästä, sillä selkeät ideologiset erot puolueiden välillä voivat kannustaa osallistumaan politiikkaan, kun taas affektiivinen polarisaatio johtaa henkilöön menevään tai loukkaavaan politiikan tekemisen tapaan, mikä on haitallista demokratialle.

Saarinen ei juurikaan ota kantaa ideologisen ja affektiivisen polarisaation suhteeseen ja tyytyy lähinnä toteamaan, ettei siitä voida empiiristen tutkimusten pohjalta tehdä selviä päätelmiä. Mielestäni voidaan kuitenkin hyvällä syyllä kysyä, ovatko rationaalinen päätöksenteko ja tunteet politiikassa todella eroteltavissa niin selvästi, että eri polarisaation muotoihin voidaan ottaa jyrkästi eroava normatiivinen kanta. Eikö esimerkiksi tunteiden korostuminen politiikassa voi niin ikään kannustaa osallistumaan?

Lisäksi kirjassa esitetty ideologisen polarisaation käsitteellistys herättää kysymään, mikä on sen suhde *erimielisyyteen*. Toisin kuin poliittisia erimielisyyksiä, jotka kuuluvat demokratiaan, ideologista polarisaatiota on kirjallisuudessa käsitteellistetty potentiaalisesti haitalliseksi demokratialle. Esimerkiksi Somer ja McCoy (2018, *American Behavioral Scientist*) hahmottelevat haitallisen polarisaation määritelmää kiinnittäen sen yhteiskunnan *jakautumiseen*. Kyse ei ole siis välttämättä näkemyserojen kasvamisesta, vaan haitallinen pola-

risaatio alkaa jakaa yhteiskuntaa yhä suuremmissa määrin niin, että useiden jakolinjojen sijaan *yhdestä* jakolinjasta tulee hallitseva. Tämä johtaa vahvistuvaan me ja ne -asetelmaan politiikassa. Lähestymistapa kietoo ideologisen ja affektiivisen polarisaation erottamattomasti yhteen. Saarinen sivuaa tätä keskustelua puhuesaan näkemysten niputtumisesta (*sorting*) yhden tekstikappaleen verran, muttei muuten tuo sitä osaksi käsitteellistä ymmärrystä ideologisesta polarisaatiosta.

Edellä kuvattua haitallisen polarisaation mekanismia voisi ymmärtää myös poliittisen pluralismin heikentymisenä. *Vastakkainasettelujen aika* puolestaan esittää ideologisen polarisaation päinvastoin vahvistavan pluralismia monipuoluejärjestelmässä. Jos ideologinen polarisaatio ymmärretään erimielisyytenä ja erilaisten näkemysten tuomisena esiin näin varmasti onkin. Hedelmällisempi lähestymistapa voisi kuitenkin olla ymmärryksen tuottaminen siitä, mikä tekee ideologisesta polarisaatiosta polarisaatiota. Yksi mahdollinen vastaus tähän on edellä esitetty käsitteellistys pluralismia näkertävien poliittisten blokkien ja siten hallitsevan, vaikeasti ylitettävän jakolinjan syntymisestä ja sementoitumisesta.

Kirjan toinen, mielestäni laajemminkin polarisaatiokirjallisuutta

koskeva käsitteellinen ongelma liittyy demokratian ja polarisaation suhteeseen. Kirjassa käydään varsin normatiivisella otteella keskustelua, miten polarisaatio voi olla *hyväksi* tai *haitaksi* demokratialle, mutta samalla suhde normatiivisuuteen vaikuttaa ristivetoiselta, kun sitä ei uloteta *demokratian* määrittelyyn. Esimerkiksi Er-can ja Gagnon ovat artikkelissaan ”The Crisis of Democracy: Which Crisis? Which Democracy?” (2014, *Democratic Theory*) ehdottaneet, että demokratian kriisistä keskusteltaessa on keskeistä tuoda esiin *mikä* demokratia on uhattuna.

Vastakkainasettelujen aika ei kuitenkaan varsinaisesti määrittele demokratiaa, vaan ymmärrys demokratiasta rakentuu tilkkutäkkimäisesti ainakin erilaisille intresseille (aggregatiivinen liberaalidemokratia), kunnioittavalle keskustelulle (deliberatiivinen demokratia) ja myös erilaisten näkemysten moninaisuudelle (pluralismi). Lienee selvää, että eri demokraatiakäsitysten pohjalta voitaisiin ymmärtää hyvin erilaisin tavoin, mikä kaikki on haitallista demokratialle. Tärkeä tulevaisuuden haaste polarisaatiokirjallisuudelle onkin nähdäkseni käydä syvällisempää ja myös normatiivista keskustelua demokratiasta.

Esittämästäni kritiikistä huolimatta pidän Saarisen teosta

arvokkaana avauksena keskustella tarkemmin poliittisesta polarisaatiosta Suomessa. Kirja kannustaa pohtimaan moninaisia polarisaation ajureita ja toimii ennen kaikkea hyvänä ankkurina pelonlietsontaa vastaan. Saarisen mukaan media voi syyllistyä polarisaation liioitteluun koska vastakkainasettelu myy, mutta kirjassa haastetaan erinomaisesti myös tutkijoita. Tutkimustakin lienee helpompi ”myydä” liioitelluilla uhkakuvilla kuin rauhoittelevalla sävyllä. Toivon, että polarisaatiokeskustelu jatkuu Suomessa rikkaana, käsitteellisesti tarkentuvana ja tutkimukseen nojautuvana. *Vastakkainasettelujen aika* toimii tässä hyvänä keskustelun sytykkeenä – ja samalla pahimpien liioittelujen sammuttajana.

Janne Lehtonen

Hukkuvien kotien vakuutukset

Rebecca Elliott: Underwater. Loss, Flood Insurance, and the Moral Economy of Climate Change in the United States. New York, Columbia University Press, 296 s. ISBN 9780231190275.

Nopeasti etenevän ilmastonmuutoksen vaikutukset valtioiden, yhteisöjen ja yksilöiden ta-

louksiin tiedetään jo nyt olevan laajoja, joskin vaikeasti ennustettavia. Tämän myötä kysymykset ilmastonmuutokseen kiinnittyvistä taloudellisista vastuista, riskeistä ja menetyksistä ovat siten edelleen pitkälti ratkaisemattomia. Tiedetään, että rikkaiden valtioiden ja kansojen mahdollisuudet selviytyä lämpenemiseen liittyvistä talousuhkista ovat paremmat kuin köyhempien valtioiden ja niiden asukkaiden. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö nopeiden ympäristömuutosten vaikutukset osuisi tavalla tai toisella kalliisti myös suhteellisen rikkaaseen, keskiluokkaiseen elämänpiiriin taloudellisesti kehittyneillä alueilla.

Taloussosiologi Rebecca Elliott on asettanut tutkimuksensa keskiöön kysymyksen, millä tavoin nopeat ympäristömuutokset ja niihin reagoiva talouspolitiikka kokemuksellistuu tavallisissa yhdysvaltaisissa kotitalouksissa. Väitöstitkimukseensa pohjaavassa esikoisteoksessaan hän tarkastelee Yhdysvaltojen tiheästi asuttujen rannikkoalueiden asukkaiden talouspoliittisia kamppailuja merenpinnan nousun ja yleistyvien hirmumyrskyjen keskellä. Laajaan etnografiseen kenttätööhön pohjaavassa kirjassa seurataan, kuinka valtiojohtoinen tulvavakuutusjärjestelmä muuntuu yleisesti hyväksytyistä hyvin-